

Journal Iranian Political Sociology
Vol. 6, No. 1, Shahrivar 1402
Active Resistance Strategy in Ayatollah Khamenei's Political Style

Review: Ayatollah Khamenei's active style strategy is a practical political solution in order to break the foundation and fundamentally shape the structuralism of the ruling system in the domestic and international arena. Because his formulated policy, the negation of domination and domination based on dignity, wisdom, expediency and anti-exploitation, oppression, humiliation, tyranny, is formulated against one-sidedness. Active resistance is a practical strategy in search of strengthening resistance in economic, political, scientific, and military dimensions in the face of threatening crises, to have resilience, especially to restore and rebuild economic and defense structures, and to emphasize the advantages of internal power, prudent rational management, and self-belief. The main question of this research is how can the active resistance against the rule system in Ayatollah Khamenei's thought be explained? In the findings section, by emphasizing the internal strength of defense, by benefiting from the rule of negation of mustache, internal reliance and introversion of production and export products, it emphasizes the unity and relations of Muslim neighbors and defense strengthening. This article is descriptive-qualitative in terms of method and examines the type of transformative thought and behavior. Keywords: practical strategy, active resistance, political style, mustache negation, neorealism

راهبرد مقاومت فعال در سبک سیاسی آیت الله خامنه‌ای

حاجی رحیم فرهاد زاده

مرتضی محمودی

محمد رضا حاتمی

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۱۱/۲۰

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۱۲/۰۷

چکیده:

راهبرد سبک فعال آیت الله خامنه‌ای به عنوان یک راهکار سیاسی عملی به منظور شالوده شکنی و شکل دهی بنیادین در ساختارگرایی نظام حاکم در عرصه داخلی و بین المللی است. زیرا سیاست تدوینی ایشان، نفی سلطه گری و سلطه پذیری بر پایه عزت، حکمت، مصلحت و ضدیت با استثمار، استضعاف، استخفاف، استبداد، علیه یک جانبه گرایی صورت بندی شده است. مقاومت فعال راهبرد عملی در جستجوی مقاوم سازی مقاومت در ابعاد اقتصادی و سیاسی، علمی، نظامی در مقابل بحرانهای تهدید آمیز، توان تاب آوری را داشته باشد، بویژه شاخص ها، ساختارهای اقتصادی، دفاعی را ترمیم و بازسازی و بر مزیت‌های توان داخلی، مدیریت عقلایی مدبرانه، خود باوری تاکید دارد. سؤال اصلی این پژوهش مقاومت فعال در برابر نظام سلطه در اندیشه آیت الله خامنه‌ای چگونه قابل تبیین است؟ در بخش یافته ها با تاکید بر توان داخلی دفاعی، با بهره مندی از قاعده نفی سبیل، انکا داخلی و درونگرایی تولید و برونگرایی محصولات صادراتی، بر اتحاد و روابط مسلمانان همسایگان و تقویت دفاعی تاکید دارد. این مقاله به لحاظ روش از نوع توصیفی - کیفی است و نوعی اندیشه و رفتار تحول آفرین را مورد بررسی قرار می دهد.

کلیدواژه: راهبرد عملی، مقاومت فعال، سبک سیاسی، نفی سبیل، نواقح گرابی

^۱ دانشجوی دکتری علوم سیاسی، گرایش اندیشه سیاسی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

^۲ استادیار علوم سیاسی، گرایش اندیشه سیاسی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران (نویسنده مسئول)

mr.mahmodi@gmail.com

^۳ دانشیار گروه علوم سیاسی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران

پس از پیروزی انقلاب اسلامی اهداف و مطامع مستکبران و زیاده خواهان جهانی با خطر اساسی مواجه شد، به همین سبب دشمنان همواره به صورت مستمر در پی آن شدند تا با انواع اقدامات، ابزارها، راهبردها و... همچون ترور، تحریم، حمله نظامی، فشار اقتصادی مانع رشد، تعالی، پیشرفت و الگو دهی انقلاب اسلامی شوند، اما با لطف همه جانبه خداوند متعال، هدایت های حکیمانه امامین انقلاب اسلامی، حضور و حمایت همیشگی، مستمر مردم مؤمن، بصیر و انقلابی ایران اسلامی، توطئه و اهداف دشمنان نقش بر آب شد. در مقابل، عزت و اقتدار انقلاب اسلامی و نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران روزافزون شده است و انقلاب اسلامی به عنوان انقلابی کارآمد و مؤثر، الهام بخش دیگر جوامع و به ویژه جوامع اسلامی و به خصوص نهضت های آزادیبخش اسلامی بوده است.

استراتژی مقاومت فعال که در دهه چهارم انقلاب اسلامی (گام دوم) به عنوان یک راه کار عملی در عرصه سیاسی داخلی و بین المللی از سوی مقام معظم رهبری تئوریزه شده است. صبر و مقاومت فعال شیوه که کشور را از خطرات همه جانبه استکبار جهانی و امپراتوری کفرو نفاق به رهبری آمریکا توانسته است مصون نگه دارد. «رهبری مقاومت را عنصری می داند که امام را در هیئت یک مکتب، یک اندیشه، یک تفکر و یک راه، برای همیشه ی تاریخ مطرح کرد (رهبری khamenei.ir-۱۳۹۷/۸/۱۲) دانش اندیشه رهایی بخش مقاومت فعال، برضد هژمونی «تک قطبی» حاکم که با ابزار متعدد خشونت در منطقه غرب آسیا توسط استکبار جهانی گسترش یافته است، لذا مقاومت فعال در جدالی نابرابر در مقابل این هژمونی معنا و مفهوم پیدا کرده است. تضاد و تقابل گفتمان دواندیشه یکی «محور مقاومت» و دیگری لیبرالیسم «غربی، عبری، سلفی» به رهبری آمریکا با ابزار خشونت در منطقه به وضوح مشاهده می شود، «مقاومت فعال» به عنوان یک ضرورت، تنها جلوه نوین و هویت بخش محور مقاومت بر ضد تفکر هژمونی حاکم به ظهور رسیده است. در چارچوب پارادایم برخورد با اندیشه سلطه، متخلص از نص آیات اسلامی «نفی سبیل» و آیه: «وَأَعِدُوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَ مِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَ عَدُوَّكُمْ» که از سوی «آیت الله خامنه ای» تئوریزه شده، و شاکله و اهمیت آن برگرفته از پارادایم «کریلا» ازدو واژه «هیئات منالذله و حریت» با شعار «کل یوم عاشورا و کل ارض کریلا» تدوین شده و به عنوان گفتمان «مقاومت فعال» با ضدیت و رویارویی با اندیشه مظالم به ظهور رسیده است، مقاومت فعال نسخه شفا بخش و علاج مسلمانان از یوغ نظام تک قطبی است، اربابان زور و تزویر همراه با عوامل سست عنصر و نفوذی در منطقه جهان اسلام با پروپاگاندا ی رسانه ای توانسته هژمونی قدرت پوشالی خود را در کشورهای تحت سلطه مستولی نماید.

ما در این پژوهش با روش توصیفی - تحلیلی و بررسی کتابخانه ای و مطالعه آثار موجود به دنبال تبیین راهبرد مقاومت فعال در ابعاد کلی بویژه دو حوزه دفاعی و اقتصادی هستیم، نگارندگان بر این باورند که راهبرد سیاست دفاعی در قالب مقاومت فعال در دهه چهارم با سه دهه اول انقلاب از نظر تهاجمی و تدافعی (افند و پدافند) در سبک آیت الله خامنه ای تغییراتی قابل توجه یافته، که ما به دنبال کنکاش در تبیین تغییرات موجود در قالب راهبردی نوین برای فهم موضوع مقاومت فعال هستیم .

سؤال اصلی: در این پژوهش به موضوع اصلی می پردازیم راهبرد مقاومت فعال در سبک سیاسی آیت الله خامنه ای چگونه است ؟

سؤال فرعی: مقاومت فعال در بخشهای دفاعی، اقتصادی و... در سبک آیت الله خامنه ای چگونه تشریح شده است؟

اهمیت موضوع: اهم توجه به این مقوله به این دلیل است، که رهبری با تبیین چارچوب نظام با تقویت دفاعی، اقتصادی بانگاه بومی و توجه به منافع ملی، با درک دقیق از مفهوم مقاومت فعال تاکید دارد. این شیوه به خاطر شعارهای استقلال طلبانه

و همسو با منافع ملی جمهوری اسلامی اخیراً بیشتر نمود پیدا کرده، و با سیاستهای دفاعی تطابق دارد، به دلیل تجربه عملی و بازدارندگی در بخش نظامی دارای موفقیت بوده، به همین سبب می شود، این استراتژی را بخشهای انواع دفاع ملی بویژه اقتصادی تسری داد.

ضرورت تحقیق: غفلت و بی توجهی به راهبرد مقاومت فعال سبب هدررفت منابع و معطل ماندن طرحهای راهبردی در بخشهای دفاعی، و اقتصادی کشور، و همچنین رکود بخش صادرات و رونق کاذب بخش واردات را به دنبال خواهد داشت. بی توجهی علمی به راهبرد مقاومت فعال، نادیده گرفتن دغدغه های رهبری سبب درک واقع بینانه از موقعیت کنونی کشور خواهد شد، و قرائت های متفاوت و متعارضی نسبت به راهبرد مقاومت فعال در بخشهای دفاعی و اقتصادی به وجود می آورد.

اهداف: هدف اصلی این پژوهش، تبیین الگوی مقاومت فعال در سبک آیت الله خامنه ای است.

۱- پیشینه تحقیق:

یافته های انجام شده در این حوزه به سه بخش دسته بندی شده است. اول، پژوهش هایی که از دیدگاه نظری به مفهوم مقاومت کمک می کند. دوم، پژوهشهایی که غالباً غیرغربی بوده و به مفهوم مقاومت پرداخته است، و در کل بصورت انتقادی به موضوع پرداخته است. سوم پژوهشهایی که از دریچه ایدئولوژی مفهوم مقاومت را مورد تجزیه و تحلیل قرار داده است. تاکید بر آیات و روایات، که چندین اثر در این مورد مطالعه شده برخی عبارتند از:

(روح الله، قادری کنگاوری، ۱۳۹۴) در کتاب «نظریه مقاومت و نظریه های غربی روابط بین الملل» الگوی مقاومت فعال را بر ضد الگوی ضد دولت و ضد هژمونی در منطقه غرب آسیا از سوی رهبری اصلی ترین جدال استراتژیک علیه غرب و فراینده های غربی می داند، این اندیشه در مقابل گفتمان مسلط غربی که امروزه شاکله نظام جهانی را شکل داده است قلمداد می کند، در چنین شرایطی نظام استکباری به گونه اجتناب ناپذیری با نیروهای مقاومت در تقابل و تضاد بوده، و مقاومت تنها گزینه ی نیروهای ضد استکباری در خاورمیانه تلقی شده است. در این اثر به نظریه مقاومت فعال پرداخته، ولی به ابعاد مقاومت فعال پرداخته نشده است، ما در این پژوهش جنبه های مقاومت فعال در ابعاد مختلف را در سبک آیت الله خامنه ای را مورد بررسی قرار می دهیم.

(افتخاری، اصغر، ۱۳۹۹) در کتاب «مقاومت در اسلام؛ نظریه والگو» از دو روش سلبی و ایجابی به مقاومت در اسلام پرداخته است، ایجابی به معنای تقویت ازدرون جامعه بر محور «بازدارندگی» سلبی را به دنبال خواهد داشت. ایشان مقاومت را به شیوه سکولاری و مذهبی بیان می کند و مقاومت در لوای پارادایم شریعت را واکاوی می نماید، در این کتاب با اتکا به مفاهیم قرآنی ۹ مورد راهبرد مقاومت را طراحی، ۱۲۵ مورد سیاست مقاومت و ۱۲ الگو، ۶۳ نظریه را طراحی و استخراج کرده است، هر کدام از این راهبردها دارای مدل استدلال علمی و عملی می باشد. بیشتر آنها در واقع تقویت کننده جبهه سکولار است. و بیان می دارد که، اندیشمندان مسلمان کمتر به نظریه مقاومت فعال توجه تاکید کرده اند.

(لکزایی، رضا، ۱۳۹۹): در مقاله «گفتمان مقاومت در عرصه بین الملل در اندیشه آیت الله خامنه ای» به گام دوم انقلاب از نگاه رهبری می پردازد، هدف دشمنان اسلام اختلاف افکنی بین شیعه و سنی است، تا از این راه بر مسلمانان مسلط شوند، رهبری مقاومت را عنصری می داند که، امام را در هیئت یک مکتب، یک اندیشه، یک تفکر برای همیشه مطرح می کند، و دکنترین امام خمینی مقاومت را با تمام توان شاهرگهای سیطره بر غرب و آمریکا را هدف قرار داده ولی آنها از طریق زور، تطمیع، و تشویق، اغوا، اقناع به دنبال شکستن مقاومت هستند. در این اثر ارکان مقاومت و موانع مقاومت طبق آیات و روایات اسلامی تشریح شده است.

انصاری، بارده و رضاجوادانی مقدم (۱۴۰۰)، در مقاله ای «مفهوم شناسی راهبرد مقاومت فعال»، سیاست خارجه جمهوری اسلامی ایران، رویکردی انتقادآمیز به نظم بین الملل دارد، و نگاه ایران خلاف جریان موجود است، لذا در دهه چهارم انقلاب دیدگاه ایران به نظم موجود جهانی تهاجمی و تدافعی در قالب مقاومت فعال معطوف شده. در این مقاله سیاست ج.ا. ایران بعد از جنگ تحمیلی عبور از فشار حداکثری آمریکا و غرب، پیاده سازی راهبرد مقاومت فعال در سیاست خارجی دنبال شده است. مورد دیگر عدم تعهد و بی طرفی مثبت نسبت به نظم موجود است، حرکتی ضد امپریالیسم و ضد تبعیض نژادی است. در این مقاله فقط جنبه سیاست خارجی مد نظر است و کمتر به مولفه های درونی پرداخته شده است.

یافته‌ها تحقیق: فرضیه ها در این پژوهش این است که، سبک سیاسی آیت الله خامنه ای در مقاومت برگرفته از آموزه های اسلامی - ایرانی، نفی سبیل، واقع گرایی، موازنه مثبت و تقویت توان دفاعی استوار است. زیرا این اقدامات برای تقویت محور مقاومت در مقابل اندیشه های الهادی، تکفیری، تحولات منطقه ای از راهبرد تدافعی به تهاجمی تاکید دارند. و تنها راه غلبه بر دشمن صبر و ایستادگی دفاعی با تاکید بر درون گرایی تولید و برون گرایی صادرات می دانند.

۲- تعریف مفاهیم:

۲-۱- مقاومت به زبان انگلیسی (Resistance) ترجمه شده است. از نظر لغوی: «استقامت، ایستادگی تحمل، دفاع، جنگیدن ... از جمله معانی مقاومت هستند. (افتخاری، ۱۳۹۹: ۸۰)

مقاومت فعال: با توجه گفتمان دینی، ایستادگی تاثیرگذار در محیط منطقه ای است. یک عنصر سیاسی برای صدمه زدن به بازیگر همپراز طرحی را سازماندهی می کند، که اگر عنصر مدافع، برای شکست مهاجم از قبل برنامه ریزی معقولی کرده باشد و توطئه مهاجم را قبل از حصول به اهداف ناکام گذارد، نوعی مقاومت فعال صورت گرفته است.

در مقاومت فعال مهاجم احتمال دارد ضربه و آسیب هایی وارد کند، ولی به دلیل آمادگی مدافع در برنامه ریزی خود ناکام می شود. مانند فشار حداکثری رئیس جمهور سابق آمریکا (ترامپ) نمونه مقاومت فعال در سبک رهبری است.

۲-۲) **مقاومت فعال از نظر اصطلاحی:** مقاومت در برابر سختی ها، فشارها و تهدیدات دنیای کفر، که از آیات و روایات نشأت می گیرد. و اقدام فرمایشی دشمن را در شرایط نامتوازن به ظاهر قدرت برترمادی راه، جبران می کند.

در چارچوب کلی مقاومت یک مفهوم مشمولیت دار برای همه افراد بشر لازم و ضروری است، از نظر اسلام «اگر اشخاص و ملت ها، و همچنین دولتها در مقابل هر نوع ستم خواهی و ظلم مقاومت نکنند سرنوشت آنها همان سرنوشت ظالم و جزای ظالم است.» (رهبری ۱۳۹۷/۷/۲۱ khamenei.ir)

۲-۳) تعریف سبک: طرز، طریقه، شیوه، سبک وحدتی است، که در آثار کسی به چشم می خورد، حاصل نگاه خاص هنرمند به جهان درون و برون، که به شیوه و بیان خاصی متجلی می شود. لذا فرد به زبان نو، تفکر و احساس نو، زبان را در سبک خود لحاظ می کند، هرمتفکر و هنرمندی براساس موقعیت سیاسی، اجتماعی و هنری سبک خود را تنظیم می کند.

۲-۴) **مفهوم دفاع:** فطرت انسان به گونه ای است که، بصورت فطری، انتخابی به دفاع از خود و دیگران می پردازد. دفاع بردو نوع است دفاع عامل و دفاع غیر عامل، در دفاع غیر عامل، پدافند عامل یکی از مهمترین عنصرآن محسوب می شود، که یک ملت برای برقراری امنیت دفاعی و حفاظت از منابع و زیرساختهای مهم راهبردی در مراکز حیاتی و حساس اقدامات تامینی را به طریقی سازماندهی می کند، تا از آسیب پذیری، تهاجم متجاوزان در امان باشد.

« دفاع عامل، دفاع در مقابل دشمن با بکارگیری سلاح ها، تجهیزات جنگی و تکنیک های رزمی، به منظور از کار انداختن ماشین جنگی دشمن و نابودی آن است.» (سیفلو، ۱۳۹۳: ۶۶)

دفاع یا پدافند در مقابل دشمن به دو صورت انجام می شود. روش اول بصورت قهر آمیز و با استفاده از تجهیزات جنگی است، روش دوم بدون تجهیزات جنگی بلکه با استفاده از عوارض طبیعی، پناهگاهها، استتار، اختفا، فریب و نیرنگ و سایر

مواردی که او را در برابر تهدیدات و صدمات ناشی از سلاح های دشمن و انفجارات حفظ نماید.» (عصاریان، و حسنی، ۱۳۸۷: ۹۴)

در دفاع غیر عامل که مستلزم تجهیزات نظامی نیست و می توان از خسارتهای حیاتی به تاسیسات مهم، نظامی و غیر نظامی و تلفات انسانی جلوگیری کند. توجه به تجارب تاریخی موجود پدافند عامل نمی تواند تنها اهداف امنیتی حساس کشور را محافظت نماید. زیرا در حین حمله نظامی تمام تاسیسات حیاتی و استراتژی، در معرض خطر هستند. دفاع غیر عامل نیاز به تدوین برنامه های استراتژیک راهبردی است، تا با اعتماد به نفس و ایجاد برنامه مدون تخصصی با استفاده از نیروهای متدین بومی به ایجاد بازدارندگی در مقابل قدرت دشمن دست بالایی درتهاجم و ختنی سازی داشته باشد.

۳- چارچوب نظری :

دخالت قدرتهای جهان در منطقه حساس خاورمیانه و ساختار نظام آناشری موجود، و موقعیت ژئوپلیتیک ایران و تهدیدهای منطقه ای در سالهای اخیر یک نوع تغییر ماهیت در سیاست آیت الله خامنه ای از تدافعی به تهاجمی محسوس است. این روش طبق نظریه نواقع گرای در ساختار امنیتی در وضعیت کنونی منطبق است.

والتز: بیان می کند که ساختار نظام بین الملل عامل اصلی رفتار بازیگران است، و بر جنبه فرایندهای قدرت، امنیت، ساختار، و بقا تاکید دارد. وی به اصول نظم دهنده، ماهیت (کارکردها) توانایی و توزیع در تحلیل سیستم سیاسی جهانی تاکید دارد. سازمندی همکاران، (۱۳۹۸: ۲۵۶) نواقع گرای بیان می کنند که هرج و مرج دولت را وادار به تفکر درباره قدرت نسبی، امنیت، رقابت و بقا در نظام بین الملل می کند، و باعث تشکیل اتحاد وائتلاف، ایجاد توازن درونی و بیرونی می شود، تا از این طریق امنیت و بقای خود را تامین نمایند. کنث والتز معتقد است: مشخصه اصلی نظام بین الملل آناشری است و هیچ اراده ملی و جمعی برای اجرای قوانین وجود ندارد، «رفتاری که کشورها از سوی نظام به آن واداشته می شوند ایجاد توازن است نه دنبال روی» (waltz, ۱۹۷۹, ۱۲۵, ۶) از سوی دیگر در نظریه موازنه قدرت اکثریت کشورها به دنبال برتری و تعادل قوا توجه دارند. کشورها تمایل دارند رفتارهای مبتنی بر موازنه را اتخاذ نمایند.

از منظر دیگر اگر به نواقع گرای در بعد جهانی سازی بنگریم، پدیده جهانی سازی تاثیر زیادی بر این نظریه نگذاشته است و بیشتر به نقش دولتها در عرصه تعاملات سیاسی و کنترل یا مدیریت جهانی شدن توجه می کنند. از دیدگاه این نظریه جهانی شدن چالشهای جدید تهدید امنیتی، اقتصادی، خشونت های جهانی، بهداشت و محیط زیست، درگیریهای منطقه ای، نابرابری های اجتماعی را منجر شده، استقلال و حاکمیت کشورها را به چالش کشیده است. جنبش های اجتماعی فراملی و شبکه های جهانی در تضعیف قدرت و امنیت دولتها نقش داشته و هدف آنها این است، تا دولتها را به تدوین قوانین جدید برای کنترل و استفاده از تسلیحات غیر متعارف وادار نمایند.

نواقع گرایان به الگوهای نخبه گرایانه و تصمیم ساز در حوزه های امنیتی علاقمند هستند، و اعتقاد دارند یک دولت هژمونیک مسلط باید برای کسب قدرت، ثروت، امنیت در ساختار بین المللی تلاش نماید، این دیدگاه (واقع گرایان) با تئوریهای اندیشه آیت الله خامنه ای، که همان تقویت بنیه دفاعی، موازنه قوا، مقابله با ظلم و یکجانبه گرای، مرتبط و هماهنگ است.

روش: توصیفی - تحلیلی کیفی است، منظور از تحقیق کیفی رنجیره ای از فعالیتهای پژوهشی است، که به نحوی پژوهشگر را تا حصول به نتیجه در مورد موضوع تحقیق، جمع آوری اطلاعات دست اول یاری می دهد. در روش کیفی پژوهشگر به دنبال اتصال بی واسطه و مستقیم با موضوع تحقیق است، امور اجتماعی و انسانی را بصورت کلی مطالعه می شود، زیرا پدیده های اجتماعی با دیدگاهی کل گرا مجموعه از روابط هستند، و هر پدیده ای با مجموعه خود مشاهده می شود. (حقیقت، ۱۳۹۴ :

(۱۱۳، ۱۱۲)

۴- سبک اندیشه فکری آیت الله خامنه ای:

۱-۴- آیت الله علی خامنه ای در سال ۱۳۵۳ ه.ش در مشهد مسجد امام حسن (ع) مباحث خود را با «طرح کلی اندیشه اسلامی در قرآن» با ظرافت، درایت و کیاست به حساس ترین موضوعات مبتلابه جامعه می پردازد. روحانی شجاع فلسفه حاکمیت الهی در جامعه، از ایمان، توحید، نبوت و ولایت را بر طبق آیات قرآنی تحلیل و تفسیر می نماید. ایشان محجوریت قرآن را از بین برده و سپس اذهان آحاد مردم را برای تشکیل حکومت بر مبنای احکام اسلامی مهیا نمود، همین امر موجب دستگیری وی «توسط کمیته ضد خرابکاری» توسط رژیم پهلوی شد.

از آنجاییکه اندیشه اسلامی در قرآن در راستای احیای تفکر ناب اسلامی است، طرحی که خلاء فکری مسلمانان را در برابر مکاسب مادی گرایی بشر برطرف و زمینه را برای تقویت و نفوذ اسلام در میان جوامع آزاد اندیش، و منفذی جهت ورود به حوزه اندیشه اسلامی را فراهم آورد.

سید آینده نگر، با تیز هوشی و ویژگی مبارزات سیاسی ائمه (ع) را برای تشکیل جامعه اسلامی، حکومت علوی و خصوصیات حاکم اسلامی را بیان می کند. در مبحث ایمان استاد تفاوت بین روحانیون مسلمان و رهبانیون مسیحی می فرماید: «رهبران و اندیشمندان مسلمان نباید همانند رهبانیت مسیحی خود را از امورات دنیوی جهت ترس از گناه کنار بگذارند.» وَرَهْبَانِيَّةٌ ابْتَدَعُوها مَا كَتَبْنَاها عَلَيْهِمْ^۱ رهبانیتی که آنان از خود درآوردند، ما بر آنها نوشتیم، عالم اسلامی رهبانیت ندارد، گوشه گیری معنا ندارد. (خامنه ای، ۱۳۹۴: ۱۰۲) از دیدگاه ایشان ایمانی مورد قبول است که از روی آگاهی، و درایت و جهد و تلاش و مشقت همراه باشد، اسلام بدون عمل و جدیت بی معنا است.

روحانی مبارز مقاومت را در برابر هر نوع ظلمی توسل به خدا می داند و با توسل به خدا معنا پیدا می کند، «وَأَعْتَصِمُوا بِاللَّهِ» از هیچ قدرتی نهراسید، آن وقتی که راه ها به شما فرو بسته ماند از لطف و مدد خدا مایوس نگردید. (خامنه ای، ۱۳۹۴: ۱۲۷) سپس می فرماید: «فَأَمَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا بِاللَّهِ وَأَعْتَصَمُوا بِهِ»^۲ اگر ایمان داشته باشید ولی اعتصام نداشته باشید و تعهدات خود را در مقابل خدا عمل نکنید به سوی خدا راه نمی یابید. (خامنه ای، ۱۳۹۴: ۱۷۹) زیرا هدف خدایی، عدالت، امنیت بندگی، آبادانی دل انسانها معمورشدن دنیا و آخرت آدمیان است.

در مبحث توحید، هدف غایی عظام الهی جامعه موحد است. «وَيَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَالْأَغْلَالَ الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ»^۳ تا بار سنگین را از دوش آنان برگیرد و غل هایی که بر آنان بسته است باز نماید. در طریقه رهایی نفی عبودیت غیر خدا را بیان می کند، و با تمسک و تدبیر در قرآن می توان به شناخت رسید. (وَهُوَ الَّذِي أَنْزَلَ إِلَيْكُمُ الْكِتَابَ مُفَصَّلًا)^۴ خداوند قرآن را با تفصیل، با تبیین بدون اختلاط و امتزاج برای شما فرستاده است، بدون اینکه خلطی در مباحثش باشد. (خامنه ای، ۱۳۹۴: ۳۱۱) در مبحث توحید از بیانات ایشان استنباط می شود که، زیاده خواهی، جاه طلبی و قدرت طلبی بشر سبب ایجاد اختلاف طبقاتی در جوامع شده است. عده ای حاکمند به دستور و عده ای محکومند به اطاعت. اختلاف طبقاتی با زشت ترین چهره و کریه ترین صورتی خودش را به ما از لابلای اوراق تاریخ نشان می دهد. واقعاً ستم بزرگ تاریخ بشر همین است، یعنی انسانها مثل هم نیستند، یک عده ای محکومند به اینکه محرومیت بکشند، و خدمت گروه های دیگر را بکنند، و از این محرومیت رنج ببرند، گله ای هم نداشته باشند، و عده ای هم بایستی برخوردار باشند، بهره مند باشند، لذت و عیش زندگی برای آنها باشد. (خامنه ای، ۱۳۹۴: ۲۶۶)

۱- قرآن کریم سوره حدید آیه ۲۷

۲- قرآن کریم سوره نساء آیه ۱۷۵

۳- قرآن کریم سوره اعراف آیه ۱۵۷

۴- قرآن کریم سوره انعام آیه ۱۱۴

از نظر اسلام همه ی انسانها در برابر خدا یکسان هستند. «يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ»^۱ در آیه ملاک برتری انسانها تقوا مورد نظر است.

در فلسفه نبوت انسان فراتر از کسب غرایز فطری دارای عقل است و عقل هم ایستا و محدود به زمان نیست، پیامبران می آیند بشر را به میثاق و پیمان فطرت پایبند، و نعمت های فراموش شده را یادآوری کنند.

«آیت الله خامنه ای آورده اند: دین می آید برای هدایت عقل برای دستگیری عقل، اما وقتی هوس در کنارش باشد، نمی تواند درست قضاوت کند، انسان بدون اینکه وحی به سراغ او بیاید به دادش برسد نمی تواند خودش را به سرمنزل سعادت برساند، وقتی وحی آمد، عقل را سرکوب نمی کند، همچنانی که غریزه انسانی و بشری را، نیروی خرد و اندیشه آدمی را تقویت، تهذیب، تزکیه و دستگیری می کند.» (خامنه ای، ۱۳۹۴: ۳۹۶)

هدف اصلی پیامبران تزکیه و تعلیم، برابری انسانها و برافکندن جهل، فقر و ظلم، استثمار و اختلاف طبقاتی است. با این هدف بسیار ارزنده، مترقی و عالی پیغمبران مبعوث شدند و در جامعه قدم نهادند، هدف آنها برانداختن نظام جاهلی و شرک آمیز و ایجاد رستاخیز عظیمی در متن اجتماع است. (خامنه ای، ۱۳۹۴: ۵۶۷)

ایشان در مبحث ولایت آورده اند: «يا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ» طبق آیه فوق مگر خداوند نظام آفرینش بعد از ختم رسولان را بلا تکلیف می گذارد؟ عقل حکم می کند اطاعت و پیروی از خدا، رسولش و جانشین رسول امری واجب و ضروری است.

آیت الله خامنه ای به مسئله حکومت اسلامی و تحقق تشکیل حاکمیت اسلامی و ولایت اهتمام جدی داشت، لذا شروع مبارزاتی سیاسی خود را متأثر از نواب صفوی و امام خمینی «ره» در سال ۱۳۳۶ در جریان طرح «انجمن ایالتی ولایتی» ذکر می کند. طرح کلی اندیشه اسلامی مبین پایداری و تلاش ایشان در سال های پیش از پیروزی انقلاب اسلامی است، و بیان می کند: «اولین جرقه انگیزش انقلاب به وسیله نواب درمن به وجود آمد و هیچ شکی ندارم که اولین آتش را دردل من نواب روشن کرد. (رهبری ۱۳۷۶/۱۱/۱۴ khamenei.ir)

بنابراین ایجاد اندیشه مبارزاتی و احیای تفکر عدالت خواهی اسلامی بویژه آگاهی بخشی جامعه و تنویر افکار جوانان این اعتقاد را در ایشان استوار ساخت، که فقط از راه علم و آگاهی، ایستادگی و مقاومت برای احیای ایمان اندیشه اسلامی در ابعاد مختلف می توان، در کنار امام خمینی «ره» به نتیجه مطلوب رسید.

۲-۴) اقدامات بعد از انقلاب:

با پیروزی انقلاب اسلامی آیت الله خامنه ای به عنوان یک بازوی انقلابی در کنار امام در پستهای متعددی از جمله شورای انقلاب، دبیر حزب انقلابی جمهوری اسلامی، مجلس شورای اسلامی، ریاست جمهوری، حضور در میدانهای رزم، جانشینی رهبری در سال ۱۳۶۸، تأیید مرجعیت ایشان توسط جامعه مدرسین حوزه علمیه قم در سال ۱۳۷۳ می توان نام برد. این مسئولیت ها نشان از توانایی سیاسی، علمی ایشان در عرصه داخلی دارد. ایشان معتقد است که ایران در دویست سال اخیر با قرار دادهای ننگین گلستان، ترکمنچای، معاهده، پاریس ۱۹۰۷ و ۱۹۱۹، و اشغال کشور در جنگ جهانی دوم، ایران را به یک دولت محلی پیرامونی تبدیل کرده است، و هدف انقلاب اسلامی پایان دادن به این ذلت و استعمار تاریخی است. و باید به جایگاه ممتاز در منطقه از هر حیث دست یابیم.

۳-۴) مدل ساختاری سیاسی:

^۱ - قرآن کریم سوره حجرات آیه ۱۳

^۲ - قرآن کریم سوره نساء آیه ۵۹

در مدل اعتقادی و سیاسی آیت الله خامنه ای و امام خمینی «ره» هم‌گرایی در تفسیر، تکامل استراتژی جهادی یک هم‌گرایی به چشم می‌خورد. با توجه به بُعد اعتقادی، ایمانی هر دو به دفاع و مقاومت تاکید داشتند. دفاع آنها محدود به سرزمینی خاص نیست، بلکه «دفاع از کیان اسلامی» است، که بنام «جهاد فی سبیل الله» به عنوان سیاست کلی اسلامی قلمداد می‌شود. استراتژی دفاع هوشمند در حیطه اعتقادی در سبک آیت الله خامنه ای دفاع در مقابل دشمنان اسلام برگرفته از آیات قرآنی است. «فَلَا تُطِعِ الْكَافِرِينَ وَ جَاهِدْهُمْ بِهِ جِهَادًا كَبِيرًا»^۱ مطیع کافران نباش و با آنان به جهاد بزرگ بپرداز، در تفسیر این آیه آیت الله مکارم شیرازی بیان می‌کند، منظور از جهاد، جهاد فکری و فرهنگی و تبلیغاتی «جهاد هوشمند» است، نه جهاد مسلحانه، زیرا این سوره در مکه نازل شده و دستور مسلحانه در مکه نازل نشده است. (مکارم شیرازی، ۱۳۸۷: ۱۴۸) آیت الله خامنه ای در تفسیر این آیه چنین می‌فرماید: از مشرکین اطاعت نکن، اطاعت نکردن از کفار چیزی است که خدای متعال به جهاد کبیره نام برده است. (رهبری، ۱۳۹۵/۳/۳ hamenei.ir) زیرا طبق این گفته راهبرد اسلام بر دفاع هوشمند همگونی داشته و این دفاع با حاکمیت دینی می‌تواند به عنوان سیاست اسلامی بر مدار جهاد هوشمند قرار گیرد، این فلسفه دارای منظومه فکری اسلامی، که طرح آن بر محور توحیدی عجین شده است و در طرح کلی اندیشه اسلامی با محوریت توحید گرایی در قبال استکبار ستیزی تحلیل می‌شود. (رهبری، ۱۳۹۵/۳/۳ khamenei.ir) آنچه مشهود است هردو بزرگوار آیت الله خامنه ای همچون امام خمینی بر مبنای رهبری اقتضایی مدل دینی را برای جامعه تدوین کرده‌اند. (اسدی فر ۱۳۸۸: ۵۲) الگوی رهبری خدمتگذار بر پیش فرض های نرم تاکید شده است، اگر چه در برخی موارد بر رهبری سخت در تقابل با استکبار به صورت نظری و ایدئولوژیک تاکید می‌شود. (شفیعی، ۱۳۹۸: ۲۵۷)

بنابر این سبک سیاسی آیت الله خامنه ای ایمان توحیدی استوار است، لذا ابزارهای خشن و سخت در مقابل ظلم و زور از خصایص ایده آل او محسوب می‌شود، ایشان بر مولفه های قدرت «جنگ نرم و سخت» تاکید دارند، زیرا به عنوان فرمانده کل قوا، بر تقویت دفاعی و بازدارندگی و تهاجم در مقابل زورگویان تاکید دارد.

۵- نماد دفاعی در اندیشه آیت الله خامنه ای:

سبک دفاعی در اندیشه آیت الله خامنه ای در چهار موضوع، دفاعی (نظامی)، اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، فرهنگی قابل تشریح است. به دلیل اهمیت موضوع فقط دوجنبه دفاعی، اقتصادی مد نظر بوده و از همه بیشتر پرداخته شده زیرا موضوع طرح شده به این امر اختصاص دارد.

۱-۵- قدرت دفاعی نرم و سخت و هوشمند:

در سبک سیاسی رهبری مولفه های نرم و سخت توأمان است، چراکه این الگو در ابعاد نظری (تئوریک) و عملی در برگزیده مولفه های «قدرت نرم و سخت» «دفاع هوشمند» در سیاست اسلامی است، وی قدرت هوشمند را ترکیب هدفمند و خردمندانه قدرت سخت و نرم خواند. (رفیع و همکاران، ۱۳۹۲: ۴۳) قدرت سخت «ابزار نظامی» و قدرت نرم «جذب قلوب و افکار» ترکیبی از آن دو به طور همزمان توأمان به کار گرفته می‌شود. در پیاده سازی قدرت هوشمند از سیاست های هوشمند، تحریم هوشمند، تهدید سازی هوشمندانه و اشغال و تسخیر فضای ذهنی مردم بهره گرفته میشود.

بهره گیری از این ابزارها بیانگر نوعی مهندسی تلفیقی قدرت نرم و قدرت سخت است. (رفیع، ۱۳۹۲: ۳۹)

منطق مادی، قدرت را در ابزارها و وسایل مشاهده می‌کند، در اتم، در سلاح شیمیایی، در سلاح میکروبی، در وسایل گوناگون پیشرفته مادی، با توجه به این رویکرد اینها همه قدرت نیست بخش عمده قدرت در وجود انسانهایی است، که می‌خواهند این قدرت را بکار بیندازند، وقتی مجموعه ای حقانیت دارد، برای حق و آرمان و ارزش والا تلاش، و مجاهدت می‌کند، برای

^۱ قرآن کریم سوره فرقان آیه ۵۲

این مجاهدت وجود امکانات و همه توان خود را به کار می‌گیرد، قدرت واقعی آنجاست. (آیت الله خامنه‌ای ۱۳۸۲/۴/۲۹ khamenei.ir) در جای دیگر می‌فرماید: مجموعه که برای حق و ارزش‌های حقانی تلاش می‌کند، از قدرت به شکل حیوانی استفاده نمی‌کند، استکبار نمی‌ورزد، انسان‌ها را تحقیر نمی‌کند تجاوز نمی‌کند، قدرت مادی از اخلاق بویی نبرده است، قدرت‌های مادی برای حق و ارزش‌های حقانی به کارگرفته نمی‌شوند، منطق صاحبان قدرت مادی منطق جنگل است. (رهبری ۱۳۸۲/۴/۲۹ khamenei.ir) لذا در گفته رهبری این نکته استنباط می‌شود که مهمترین قدرت، قدرت معنوی است، که نظام جمهوری اسلامی بر پایه آن بنا شده است.

۵ - دفاع مشروع (قاعده نفی سبیل) در سبک آیت الله خامنه‌ای:

۵-۱- اصل «تولی و تبری»: خداوند در قرآن و شریعت اسلام هیچ‌گونه راه نفوذ و تسلط کفار بر مسلمین را باز نگذاشته و «وَلَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلًا» حکمی که موجب برتری و تسلط کفار بر مؤمنان و مسلمانان باشد، وجود ندارد، پس کافر در هیچ زمینه‌ای نمی‌تواند شرعاً بر مسلمانان مسلط باشد. (جوادی، آملی ۱۳۹۴: ۱۴۱) قرآن کریم: «وَأَعِدُوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ» هر چه می‌توانید قوت را زیاد کنید. در نگاه اول، ممکن است قوت نظامی به نظر برسد، یا به معنای وسیع‌تر از دامنه قوت نظامی، شامل قوت اقتصادی، علمی، فرهنگی، سیاسی، که زمینه ساز قوت سیاسی، استقلال سیاسی است، یا قوت در فضای مجازی بهداشت و درمان حیاتی است. (khamenei.ir، ۱۳۹۴/۲/۷)

در قرآن آیات زیادی در مورد دفاع وجود دارد. «وَقَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَكُمْ...» در راه خدا با آنانکه به جنگ و دشمنی برمی‌خیزند جهاد کنید. امام خمینی «ره» هرگاه بلاد مسلمین یا مرزهای آن مورد تجاوز دشمن واقع شود که اساس اسلام و جامعه اسلامی در خطر قرارگیرد واجب است به همه مسلمین دفاع از آن به هر وسیله ممکن، اعم از بذل مال و جان. (امام خمینی، ۱۳۹۲: ۱۸۷)

۵-۲- قاعده نفی سبیل: فقیهان بر حرمت وضعی و تکلیفی «سبیل» فتوا داده اقداماتی که مسلمانان را در معرض سبیل قرار می‌دهد یا خطر «سبیل» در پی دارد ممنوع دانسته. از سوی دیگر مفهوم «سبیل» با آنکه مفهومی ایستا و ثابت است، اما در تحقق و عنیت یافتن و مصادیق، متغیر و تابعه شرایط زمان و مکان است. (طباطبایی، ۱۳۹۷: ۸۶) مفاد قاعده «نفی سبیل» و تطبیقات و مصادیق با وضعیت حکمرانی فضای مجازی در «ساختار»، «محتوا» که فضای مجازی موجود مطلوب نیست. قاعده «نفی سبیل» اصل استقلال و آزادی مسلمانان، پاسداری از عزت و کرامت جامعه اسلامی و «تحقق آرمان پیروزی اسلام» «لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ» و هدف فرجامی جهاد «وَقَاتِلُوهُمْ حَتَّى لَا تَكُونَ فِتْنَةٌ...» به اجرای ژرف بینانه این قاعده در همه مناسبات و روابط بستگی دارد. (طباطبایی، ۱۳۹۷: ۸۰) آیت الله خامنه‌ای در تفسیر آیه ذیل می‌فرماید: «وَأَعِدُوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَ مِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَ عَدُوَّكُمْ». باید: اولاً اعداد، یعنی آماده کردن، به اندازه‌ی استطاعت، یعنی هیچ قانع نباشید به یک حدی، دوماً «قُوَّة» است، ثالثاً «رِبَاطِ الْخَيْل» است. «قُوَّة» قدرت، توان و نیرو؛ «رِبَاطِ الْخَيْل» ابزارهای گوناگون، در هردوره‌ای ابزار متناسب با آن دوره است. هدف چیست؟ «تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَ عَدُوَّكُمْ؛ «تُرْهِبُونَ» فقط به معنای این نیست که آنها را بترسانید؛ نه، این ترس، بازدارنده است، باید دشمن از هیبت مردان جوان مؤمن فداکار پرانگیزه احساس بیم بکند؛ این مهمترین بخش بازدارنده است. (khamenei.ir، ۱۳۹۸/۷/۲۱)

۵-۳- تقویت نیروهای مسلح: راهبرد دکتترین دفاعی و امنیتی کلی نظام توسط رهبر تعیین و ابلاغ می‌شود. رهبری «از هیچ جنگی استقبال نمی‌کنیم، ما به هیچ جنگی مبادرت نمی‌کنیم و پیش دستی هم نمی‌کنیم. (khamenei.ir، ۱۳۹۴/۷/۱۵) در ادامه: «ما در این اوضاع جنگل وار جهانی، اگر جمهوری اسلامی صرفاً به دنبال مذاکره و مبادله اقتصادی بود، در عین حال توان دفاعی نداشته باشد، آیا حتی دولت‌های کوچک نیز به خود اجازه تهدید ملت ایران را نخواهند داد؟ دشمنان مداوم در حال تقویت توان نظامی و موشکی خود هستند. در این شرایط چطور می‌گوییم روزگار موشک گذشته است؟ روزگار،

روزگار همه چیز است. «۱۳۹۴/۷/۱۵، khamenei.ir» به فرموده ایشان «اگر امنیت نباشد، نه اقتصاد است، نه فرهنگ، نه سعادت عمومی (khamenei.ir، ۱۳۹۴/۷/۱۵)» به گفته سردار حاجی زاده فرمانده هوافضای سپاه توان و دقت موشکی از دستورات موکد رهبری است، در اولین اقدامی که انجام شد دقت به ۳۰ متر رسید. پس فرمودند می‌توانید به کمتر از ۱۰ الی ۱۵ متر خطا هم برساید چون دستورفرمانده بود باید اجرا می‌کردیم. در برنامه موشکی ۱۴۰۴ باید به نقطه اوج بیمه شدن دشمن برسیم در شرایطی هستیم که دیگر به تهاجم فکر نمی‌کنند فقط به زبان می‌آورند ما می‌خواهیم به نقطه برسیم که دیگر جرات نکنند به زبان هم بیاورند ایران به فن آوری موشکهای بالستیک خارج از جو زمین با سوخت جامد هم موفق شده، موشک‌های بالستیک ایران می‌توانند اهدافی فراتر از مرزها و شعاع پرواز جنگنده‌ها است دست یافته، و به عنوان قدرت برتر منطقه در نهایت مرکزیت فناوری، علمی و اقتصادی است» (Hildreth, ۲۰۱۲, ۱۲) در حال حاضر فناوری هدایت ردیابی داخلی و هدایت ماهواره‌ای وجدیدترین فنون اصلاح شده هدایت موشک، و ارتقاء سوخت جامد به جای مایع درافزایش و نگهداری موشک تاثیر دارد به آن دست یافته ایم. که موشک عماد نمونه آن است. (ارغوانی و همکاران، ۱۳۹۶: ۵۳) اکنون موشک‌های جدید و پیشرفته تری به سامانه دفاعی کشور افزوده شده.

۶- دفاع اقتصادی در سبک آیت الله خامنه‌ای:

نقطه آغاز مقاومت اقتصادی را در دوران قاجاریه در اقدامات سردارعباس میرزا والی تبریز و امیرکبیر صدراعظم، لغو قرارداد رویتر توسط حاج ملاعلی کنی، حکم تاریخی حسن شیرازی در تحریم تنباکو به عنوان نقطه عطف آزادی خواهی و تاسیس شرکت اسلامی در ایران به رهبری علمای اسلام به ویژه حاج آقا نورالله اصفهانی و آقای نجفی اشاره نمود. (نجفی، ۱۳۹۱: ۱۹۴) قدرت اقتصادی از مؤلفه‌های مهم قدرت ملی کشور در معادله‌های منطقه‌ای و جهانی است، و دارای شاخص‌هایی، مانند بازدارندگی، قدرت مقابله، توانمندی اقتصادی، برای مقابله با تهاجم و تکان‌های اقتصادی دشمن را دارد. دفاع اقتصادی به معنای آماده‌سازی و به‌کارگیری همه سرمایه‌های انسانی، امکانات مادی و معنوی و راهکارهای مناسب به منظور پیشگیری و مقابله با هر نوع تهدید اقتصادی دشمنان خارجی و همچنین کسب عزت و اقتدار در حوزه سیاسی است.

۱-۶- عدالت اقتصادی: عدالت یعنی اینکه ایجاد تعادل در جامعه بطوریکه افراد جامعه بتوانند در شادی، رفاه عمومی، ثروت همگانی سهیم گردند. «درواقع زندگی بهتر در سطوح فردی و جمعی متضمن مفهومی از عدالت است.» (بشیریه، ۱۳۸۲، ۳۲) عدالت اقتصادی از محوری‌ترین اصول نظام اقتصادی است، ویژگی آن عبارتند از: «تساوی امکانات برای همه، توزیع عادلانه ثروت، تقسیم عادلانه مواد اولیه طبیعی برای افراد جامعه، و برابری حق قانونی «فرد» با حق واقعی «سهم» هرکس به طریق مساوی که جامعه به او می‌پردازد»

۲-۶- قطع وابستگی اقتصادی: یکی از بزرگترین بلیات اقتصاد ما و نه فقط اقتصاد ما، بلکه بلیات عمومی کشور وابستگی ما به درآمد نفت است. اگر روزی اقتصاد کشور از درآمد نفت و صادرات نفت بریده شود این توان را ملت ایران و نظام اسلامی در ایران بدست خواهد آورد که تاثیرگذاری اش در دنیا فوق‌العاده است. (khamenei.ir، ۱۳۹۰/۵/۲۶)

ایجاد تحرک و پویایی، مقابله با تهدیدات، تکیه بر ظرفیت‌های داخلی، و تکیه بر توان مردمی، رویکرد جهانی، اقدامات راهبردی اساسی، کاهش وابستگی به درآمدهای نفتی، اصطلاح الگوی مصرف، دانش محوری، اقتدار نظامی، مبارزه با فساد و فقر، حفظ ارزش پول می‌تواند وابستگی را به حداقل رساند. طبق قائده «لا حرج» اگرگاهی بر فراز روابط بانعقاد قرارداده‌ها به نحوی باعث نوعی سلطه شود، و مسلمانان ناگزیر از انعقاد و یا برقراری آن باشند، و عدم پذیرش آن موجب زیان بیشتر گردد به عنوان یک استثناء در شرایط عسر و حرج، قرآن راه برای قبول آن می‌گشاید، که محدود به حدود عسر و حرج است و جنبه حکم ثانوی قرآن راه را برای قبول آن می‌گشاید که محدود به عسر و حرج است، و جنبه حکم ثانوی در روابط خارجی و بین‌المللی اسلامی را دارد (کنگوری ۱۳۹۴: ۶۴)

۳-۶- تقویت و تولید داخلی: رشد و تقویت علم و تکنولوژی در راستای شکوفایی اقتصاد با بهره‌گیری از تجارب کشورهای پیشرفته و متخصصین داخلی، رونق و تولید در نیازهای ضروری و خودکفایی، خروج از تک محصولی (نفت) و تکیه بر صادرات جانبی مثل کشاورزی و صنعت، جلوگیری از واردات بی رویه، تقویت تولید داخلی و حمایت از سرمایه‌گذاران، تقویت روابط اقتصادی و سیاسی با کشورهای همسایه، تقویت تعامل بین پنج حلقه تحقیق، آموزش، ترویج، اجرا و بهره‌برداری (حمیدی فر، ۱۳۹۱)

۴-۶- توجه به تولید داخلی: تاب آوری و صادرات: منظور از «تاب آوری اقتصادی»^۱ توان یک سیستم اقتصادی به ادامه فعالیت در یک حد قابل قبول پس از بروز تکانه است. (دانش جعفری، ۱۳۹۳: ۳۰) در واقع اقتصادی مقاوم است، که توانایی مقابله با بحران، انعطاف پذیری، ضربه‌گیری، را داشته باشد، از طرف دیگر نقاط ضعف اصلاح نقاط قوت را تقویت کند. درون‌گرایی، اگر تولید وابسته به مواد اولیه خارج باشد وابستگی رخ خواهد داد و نشانه آن در تحریم‌های اخیر در کشور را مشاهده می‌کنیم. تا به کار ایرانی و سرمایه ایرانی احترام نگذایم، تولید ملی شکل نمی‌گیرد و اگر تولید ملی شکل نگرفت استقلال اقتصادی این کشور تحقق پیدا نمی‌کند. (khamenei.ir، ۱۳۹۱/۲/۱۰)

۷- بعد فرهنگی (اسلام):

رهبری در این مورد می‌فرماید، «باید تلاش کنیم اسلام طرفدار مظلوم و ضد ظالم را در دنیا مطرح کنیم، اسلام عبارت است نیروی انگیزه‌ای، فکری علیه ظالمین و ستمگران، و به نفع مظلومین حرکت می‌کند، برنامه دارد، و این را وظیفه خود می‌داند. (رهبری ۱۳۹۳/۱۲/۲۱، khamenei.ir)

۱-۷- تحول فرهنگی: در تحول فرهنگی هدفهایی کلان که باید متکی باشد بر آموزهای دینی، ملی و بومی، طبق گفته رهبری تحول یک ریل گذاری است، سند تحول نشان دهنده این است که، ما به تحول نیاز داریم، تحول عوض کردن ظاهر کار نیست، باید کار عمیق صورت گیرد. (khamenei.ir، ۱۳۹۶/۲/۱۷)

۲-۷- قطع وابستگی فرهنگی: برای یک ملت، خفتی بالاتر از وابستگی نیست، ولی بالاتر قطع وابستگی «استقلال فرهنگی» است، باید با هر نوع وابستگی مقابله شود، اگر ملتی به این نقطه رسید دیگر هیچ مشکلی ندارد. (khamenei.ir، ۱۳۷۵/۱/۲۸)

دگرگونی آموزشی و فرهنگی: اگر کشوری بخواهد به عزت مادی، سعادت معنوی، به سیطره سیاسی، پیشروی علمی، آبادانی زندگی دنیا، به هر آرزویی بخواهد دست پیدا کند باید به آموزش و پرورش به عنوان یک کار بنیادی، مقدماتی لازم بپردازد. (khamenei.ir، ۱۳۸۶/۵/۳۰)

۳-۷- تقویت مراکز آموزش: تقویت خودباوری، اعتماد به نفس ملی، تقویت ذخایر ملی، امید به آینده، تقویت مراکز آموزشی و آموزشگاهی، ترویج پارک‌های علم و فن آوری، همکاری با مراکز علمی صنعتی جهان.

۸- ابعاد سیاسی در سبک آیت الله خامنه‌ای:

الف) حفظ اسلام در راس امور است. ب) معرفی اسلام به عنوان یک دین کامل و انسان ساز. ج) احیای اقتدار عزت مسلمین «امام بزرگوار توانست آن را پُر رنگ کند و جامعیت اسلام را در عمل نشان بدهد، و نشان بدهد که اسلام یک دین جامع است و شامل همه‌ی زندگی انسان است؛ امام بزرگوار این را برجسته کرد؛ ابعاد اجتماعی و سیاسی دین را که به فراموشی سپرده شده بود، احیا کرد.» (رهبری ۱۳۹۹/۱۲/۲۱، khamenei.ir)

ج) عدم سازش با ظالمین. د) تشکیل حکومت اسلامی

۹- ابعاد اجتماعی در سبک آیت الله خامنه‌ای:

الف) توجه به جوانان، رهبری درگام دوم انقلاب جوانان را مد نظر قرار می دهد، جوانان در مخاطبه ایشان و بیان منشور حرکت چهل سال آینده نظام اسلامی جایگاه خاصی دارند و عمده اتفاقات درهر جامعه از رشد و آگاهی جوانان شکل می گیرد. ب) حمایت از مشارکت جوانان درعرصه ملی و حمایت از نخبگان و اساتید دانشگاه.

۱۰- تهاجم ترکیبی در سبک رهبری:

ایشان تهاجم ترکیبی که علیه ایران از جمله اقتصادی، سیاسی، امنیتی، رسانه ای و دیپلماسی را تهاجم ترکیبی نامید در مقابل این تهاجم ترکیبی نمی توان همیشه موضع پدافندی بگیریم بلکه باید موضع آفندی (تهاجمی) در تمام زمینه ها بکارگیریم. (khamenei.ir/۱۴۰۰/۱۱/۱۹) تهاجم ترکیبی به راهبرد پیچیده ای ترکیبی از نبردهای متعارف، نامتعارف که در آن پازل های جنگ روانی، اطلاعاتی، سایبری، تروریسم، شورش بلوای اجتماعی و طیف گسترده ای از دیگر ابزارها را به شیوه متقارن، نامتقارن در نبردی غیرخطی (نامنظم) مورد استفاده قرار می دهد. که در واقع جنگ هیبریدی گفته می شود. و دارای ویژگی خاص خود است.

الف) هم افزایی: ابعاد این نبرد کارکردهای متفاوتی دارد. هر کدام می تواند فشارهای مضاعفی بر جامعه داشته باشند
ب) قابلیت تسری: هر کدام از مولفه های جنگ ترکیبی مکمل و پیش برنده اهداف مولف های دیگر است، تحریم اقتصادی نارضایتی و شورش را در بر دارد.

ج) پیچیدگی و ابهام در جنگ ترکیبی: در تصمیم گیری مسئولین و مدیران جامعه هدف، را دچار سردرگمی می کند و سپس از طریق رسانه ها قوی در افکار عمومی تاثیر می گذارد. لذا شیوه مقابله با جنگ ترکیبی؛ تقویت رسانه ملی، آگاهی بخشی مخاطبین و افزایش اعتماد به نفس از طریق جهاد تبیین، بازنمایی واقعیت های امید بخش به شکل صحیح و صادقانه، هنرمندانه، عمران و آبادانی، اطلاع رسانی به موقع و حفظ ابتکار عمل در اطلاع رسانی، مدیریت فضای مجازی برای آحاد مردم در برابر آسیب ها و چالشها، تقویت شبکه بومی، پرهیز از انتقال حس ناامیدی و تقویت روحیه امید به آینده در جامعه از راه های مقابله با آن است.

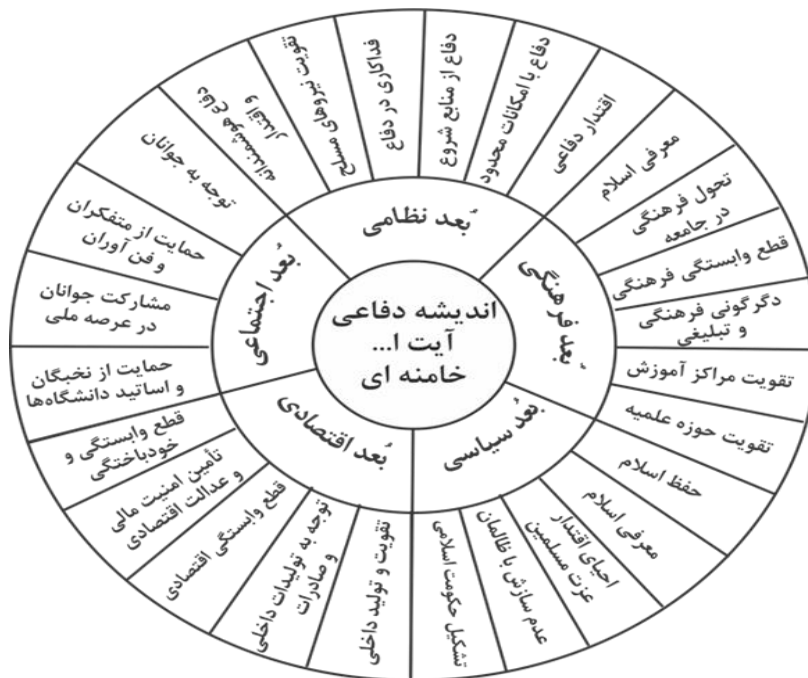
۱۱- جهاد تبیین در سبک رهبری :

هر بیان حقی که همراه با دعوت است، باید عناصر دعوت در آن رعایت شود. خداوند به نبی می فرماید: ادْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ وَجَادِلْهُمْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ؛^۱ از یک طرف محتوا و مبنای دعوت انبیاء و دعوت اسلام و انقلاب اسلامی حکمت است، و از طرف دیگر، عقلانیت، ابتنای بر منطق و استوار بودن اندیشه یکی از مبانی است، که در حرکت مؤمنانه باید رعایت شود.

اساس شکست جبهه حق در طول تاریخ ضعف اندیشه های فکری و محتوایی، جنگ نرم بوده است، برای نمونه جنگ بدر در اسلام، جنگ جمل، صفین، نهروان، در زمان امام علی «ع»، اشرافی گری بعد از پیامبر، و در زمان حال نادیده گرفتن فرامین رهبری در تهاجم فرهنگی، از مواردی است می توان نام برد. جهاد تبیین زمانی کارساز است که فضای فتنه گر و غبارآلود در تشخیص حق از باطل و رای مردم مشتبه می شود، در جایی که دشمن نتوانست از طریق جنگ سخت موفق شود، با حربه تحریم و اثر گذاری، بر باورهای مردم، اعتماد و امید نسل جوان را هدف قرار می دهد، به دلیل اینکه راهبرد قبلی نظام کارساز نبوده است. «جهاد تبیین» را به عنوان حرکتی تحولی- انقلابی و واجب شرعی در دستور کار قرار داد، می فرماید: «بایستی حقایق را با منطق قوی، سخن متین و عقلانیت کامل، همراه با زینت عاطفه و عواطف انسانی و به کارگیری اخلاق منتشر کرد.» در مقابل تهاجم رسانه ای همه جانبه باید فعال بود و اثر گذاری روحی و روانی را که به روحیه مردم اثر می گذارند

باید خنثی کرد، که وجهی از جهاد آفندی است، از نگاه رهبری جهاد تبیین یک فریضه مقطعی و فوری است، رهبری آنرا عمومیت داده است، و وظیفه همگانی، و قدرت معنوی نرم است، طبق گفته رهبری جهل، نادانی و بی اطلاعی را باید به دانایی تبدیل کرد.» می فرماید: «یعنی اینکه در مقابل دشمن کار علمی و تخصصی کنید و وسوسه های دشمن را خنثی کنید، پس جهاد فقط جهاد نظامی نیست، باید عرصه های جهاد را شناخت یک روز میدان نظامی است مثل دوران دفاع مقدس، دوران دفاع از حرم، یک روز هم جهاد علمی است. امروز باید روشنگری کنید، امروز انبوهی از رسانه ها با هزاران متخصص هنر، متخصص رسانه، متخصص علوم ارتباطات، با پشتیبانی و امنیتی انبوه مالی درکارند، تا افکار مردم، مزاحها را برگردانند، ایمانها، باورها را ضعیف کنند، تخریب کنند، وظیفه ما تبیین انقلاب است.» (رهبری، khamenei.ir، ۱۴۰۰/۱۱/۳)

توضیح شکل: سبک (اندیشه سیاسی) آیت الله خامنه ای در چهار موضوع نظامی، اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، که هرکدام به زیرشاخه‌هایی تقسیم شده است. این فرامین در بخش دفاعی و نظامی مورد توجه قرار گرفته و پیشرفتهای قابل توجهی در بازداندگی و امنیت کشور به دنبال داشته ولی در بخشهای دیگر به علت سیاستهای متفاوت، متناقض ناهماهنگ دولتها در رسیدن به اهداف مد نظر رهبری نتوانستند به اهداف عالی برسند. در سیاستهای اخیر و اعلام «جهاد تبیین» و «تهاجم ترکیبی» به عنوان خنثی کننده اهداف دشمن آنرا وظیفه هر اندیشمند مسلمان قلمداد کردند.

شکل شماره ۱

نتیجه گیری :

گفتیم که مفهوم مقاومت فعال که شامل طیفی از مفاهیم را در بر می گیرد، نمی توان یک مفهوم واحد برای آن در نظر گرفت، زیرا یک مفهوم عقلی است، به همین دلیل درمقابل هر سختی اصل بر استحکام مقاومت و قوام است که خود یک اصل عقلی است. با نگاهی به استرژتی مقاومت فعال در سایرکشورها ی دنیا به مفاهیمی چون «اقتصاد، امنیت دفاعی» همگی سعی درمقاوم سازی بافت ساختارهای خویش داشته اند.

دراین امر با تکامل دانش و همت و پشتکار متخصصین و سازماندهی، مدیریت کاربردی، الهام گرفتن از رهبران تحول آفرین دراین مسیرگام برداشته اند، مقاوم سازی درمقابل هرنوع تهدید داخلی و خارجی صورت گرفته است. بنابراین در این خصوص لازم بوده از تجارب سایر کشورها جهت مقاوم سازی بافتهای اقتصادی، دفاعی، امنیتی بهره گیری کرده و بن مایه

های این موارد را تقویت نمود تا بتوان در مقابل هر نوع تهدید از جمله، تکانهای سیاسی، اقتصادی، تهدیدات امنیتی و دفاعی با برنامه ریزی صحیح و بموقع ایستادگی کرد.

جریان مقاومت با توجه به سابقه طولانی در جهان، امروزه در ایران یک جریان سیاست زده، گذرا، ایدئولوژیک به حساب نمی آید، بلکه یک برنامه بلند مدت و با توجه به آراء و اندیشه رهبران انقلاب اسلامی و شرایط اقتضاعات زمانی تحمیل شده، فشارها، خصومت‌های دشمنان شکل گرفته است. پس لازم است از تدبیر و اندیشه رهبران تحول آفرین و از فرصت پیش آمده هزینه ها را به فرصت تبدیل کنند، با ژرف اندیشی و با همکاری صاحبان فن در تمام سطوح کشور چه اقتصادی، نظامی، سیاسی به شکوفایی کشور دست یازید.

اقتصاد مقاومتی اولین بار توسط آیت الله خامنه ای در شهریور ۱۳۸۹ مطرح، و به عنوان یک نظریه جدید در مسائل سیاسی، اقتصادی کشور و در مقابل فشارهای کشورهای استعماری مطرح گردید، اما این نظریه برگرفته از سیره و روش پیامبران و آیات و روایات اسلامی و بیانات ائمه معصومین که خواهان گسترش عدالت خواهی در جهان هستند و منطبق با دستورات شرعی اسلامی است، بر طبق آیه « لا تظلمون و لا تظلمون » این دو عبارت مفهومی به عدالت دارند، و با فطرت انسان که دارای ارزش ذاتی، حسن و قبح عملی دارد سازگار است. بنابراین انسان ذاتاً با هر نوع ظلم مخالف، و با عدالت موافق است. این اندیشه از نظر عملی و نظری یک نظریه اصیل بشمار رفته است، زیرا روح مقاومت به شیوه های گوناگون در مقابل فشار حداکثری سیاسی، اقتصادی و تحریم‌های ظالمانه آمریکا اتخاذ و بکار گرفته شده است. این شگرد ذات قدرت نرم و سخت جمهوری اسلامی است. زیرا قدرت نرم بیشتر جنبه های روحی و روانی دارد و برخوردار از فرهنگی ملی- اسلامی می باشد.

آیت الله خامنه ای با تفسیر آیات قرآنی و تطبیق آنها با اندیشه های حاکم (ماتریالیسم، مارکسیسم، لیبرالیسم) علت عقب ماندگی جامعه اسلامی تقربت به این مکاتب، محجوریت قرآن و رهبانیت علمای و اندیشمندان مسلمان می داند. وی با تشویق روشنفکران، جوانان به تعمق و آشنایی با فرامین الهی، تمسک به حبل الله و اقدام عملی علیه جور «استبداد، استخفاف، انحطاط اخلاقی و طبقاتی» را تنها راه برون رفت می داند، زیرا اسلام دوئیتی مادی و معنوی است، و فلسفه بعثت انبیاء، در قرآن برای اصلاح بشر مفصلاً بیان شده «وَهُوَ الَّذِي أَنْزَلَ إِلَيْكُمُ الْكِتَابَ مُفَصَّلًا» همه مجموعه با تفصیل، تبیین بدون اختلاط و امتزاج نازل شده، ولی متأسفانه قدرت طلبی، ددمنشی، زور و تزویر حاکمان فاسد مانع دسترسی امت اسلام با احکام الهی شده است. با تمسک نصرت الهی (تُرِيدُ أَنْ نَمُنَّ عَلَى الَّذِينَ اسْتَضَعُوا فِي الْأَرْضِ وَ نَجْعَلَهُمْ أَئِمَّةً وَ نَجْعَلَهُمُ الْوَارِثِينَ) وارث زمین صالحان خواهند بود، که با صبر و استقامت و اقدام بموقع، خوداتکایی، استقلال فکری و خود باوری قابل دسترسی است. شجاعت، کیاست و واقع گرایی ایشان در رهبریت جامعه ایران این نسخه را تجویز می نماید، که راه مقابله با دشمنان ایران و اسلام، مقاومت فعال، توازن قوای دفاعی، اقتصادی، سیاسی و راهبرد عمق نفوذ فرا سرزمینی، تقویت محور مقاومت و رابطه با همسایگان، اتحاد مسلمین می داند.

بدین لحاظ مقاومت فعال در سبک آیت الله خامنه ای بردو مولفه داخلی، قدرت دفاعی و درون گرایی تولید، برون گرایی صادرات در مقابل تهدیدات و خصومت‌های فناورانه استگبار جهانی تاکید دارد. در سیاست خارجی، راهبرد «مقاومت فعال» بر اصول: عزت، حکمت، مصلحت، از نظر مکتبی قاعده نفی سبیل، قالب بندی شده، راهبرد کلان رهبری در مقابل تهاجم دشمنان، دفاع هوشمندانه (نرم و سخت) است. این تز برگرفته از نص آیات اسلامی، استقلال دفاعی و اقتصادی با توجه به رهبر تحول آفرین که اخیراً جنگ ترکیبی و جهاد تبیین را جهت آگاهی بخشی مردم توسط نخبگان بلکه دلسوزان کشور در دستور سیاست های خود قرار داده است، با تاکید بر مدیران لایق و جهادی متدین، انقلابی و دلسوز، که آینده روشن را ترسیم می کند قابل اجرا است.

منابع فارسی

- قرآن کریم
- اسدی فر، رویا (۱۳۸۸). طراحی مدل شایستگی مدیران دولتی ایران، تهران: دانشگاه پیام نور.
- افتخاری، اصغر (۱۳۹۹). مقاومت در اسلام نظریه و الگو، تهران: موسسه اندیشه سازان نور، صص ۲۴۳.
- آیت الله خامنه ای، سید علی (۱۳۹۴). طرح کلی اندیشه اسلامی درقرآن، سلسله جلسات استاد سید علی خامنه ای، مشهد مقدس: مسجد امام حسن مجتبی، سال ۱۳۵۲ گردآوری صهبا، مسعود نجابتی، چاپ اول، نسخه pdf
- بشریه، حسین (۱۳۸۲). *دیباچه بر فلسفه عدالت*، مجله نافذ سال اول شماره ۱۱-۱۵۶
- جوادی آملی (۱۳۹۴). دانشنامه اسلامی. موسسه اهل بیت، کتابخانه دیجیتال.
- حقیقت، سید صادق (۱۳۹۴). روش شناسی در علوم سیاسی، قم: دانشگاه مفید.
- حمیدی فر، ریحانه (۱۳۹۱). راهکارهای به نام اقتصاد مقاومتی، موسسه فرهنگی تبیان.
- خمینی، روح الله (۱۳۹۲). *التحریر الوسیله*، جلد ۱مبحث دفاع، تهران: موسسه تنظیم و نشر آثار.
- کنگاوری، روح الله (۱۳۹۴). نظریه مقاومت و نظریه های غربی روابط بین الملل، تهران: نشر مخاطب.
- مکارم شیرازی، ناصر (۱۳۸۷). *تفسیر نمونه*. جلد اول تهران: دارالکتب اسلامیه pdf Makarem.ir
- نجفی، موسی (۱۳۹۱). اندیشه تحریم و خودباوری. تحلیل متون و اسناد تاریخی اقتصاد مقاومتی در تحولات سیاسی ایران، تهران: موسسه مطالعات معاصر ایران.
- مقالات علمی:
- ارغوانی پیرسلامی، فریبرز وسحر پیرانخواه (۱۳۹۶). تحول فن آوری موشکی و راهبرد دفاعی امنیتی جمهوری اسلامی ایران. فصلنامه راهبردی /سال بیست و ششم / شماره ۸۳ صص ۷۴-۵۱
- انصاری بارده، رضا جاودانی مقدم، مهدی (۱۴۰۰). *مفهوم شناسی راهبرد مقاومت فعال در سیاست خارجی درسیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران*. نشریه راهبرد، شماره ۹۸ علمی- پژوهشی صص ۱۰۲-۱۲۷
- جعفری، دانش (۱۳۹۳). برنانه ششم توسعه و اقتصاد مقاومتی. فصلنامه سیاست های راهبردی وکلان، سال دوم شماره هشتم صص ۱-۳۰
- رفیع، حسین و جواد قربی، سید محمد (۱۳۹۲). *بررسی کاربست قدرت هوشمند درهیات حاکمه جدید آمریکا*. ماهانه *اطلاعات راهبردی*، شماره ۱۱۶- مرکز تحقیقاتی راهبردی دفاعی
- سازمند، بهاره، ابوالفضل عظیمی، علی اکبر نظری (۱۳۸۹). نظریه موازنه قدرت والتز، نقد و بررسی کارآمدی آن. فصلنامه روابط خارجی- سال دوم شماره چهارم صص ۲۵۱، ۲۷۴
- سیفلو، سجاد (۱۳۹۳). *اقتصاد مقاومتی راهبرد دفاع غیر عامل اقتصادی*. مجله سیاست دفاعی سال بیست دوم شماره ۸۷ صص ۵۳-۸۸
- شفیعی، عباس (۱۳۹۸). *الگوی رهبری معنوی هوشمند(الگوی رهبری آیت ا... خامنه ای)*. فصلنامه حکومت اسلامی، سال بیست چهارم، شماره ۹۱
- طباطبایی، سید علیرضا (۱۳۹۷). *حکمرانی فضای مجازی و قاعده فقهی «نفسی سبیل» با تاکید بر بایسته های نظام جمهوری اسلامی ایران*. معرفت سیاسی، سال دهم شماره ۲، پژوهشگاه امام خمینی «ره».

- عصاریان، حسین وحسنی، جهانبخش (۱۳۸۷). راهبرد پدافند غیر عامل در برابر حملات هوایی. ماهنامه نگرش راهبردی شماره ۹۲ صص ۹۲-۱۲۸
- لکزایی، رضا (۱۳۹۹). گفتمان مقاومت در عرصه بین الملل در اندیشه آیت ا... خامنه ای با تاکید بر بیانیه گام دوم. پژوهش نامه علوم انسانی اسلامی شماره سیزدهم، بهار و تابستان ۱۳۹۹ شماره ۱۳ صص ۱۲۹ و ۱۵۰

منابع لاتین :

- Hildreth, Steven A(۲۰۱۲), Irans Ballistic Missile and space Launch programs congressional Research service liabrary of congress
- Waltz, Kenneth N. ۱۹۷۹. *Theory of International Politics*, New York: McGraw-Hill publishing Company

سایت

- [www: KHAMENEI.IR](http://www.KHAMENEI.IR)
- wiki.ahlolobait.com
- www.jahadi-info@jahadi.ir
- tarikhema.org